

Enligt sändlista

Bildande av naturreservatet Hovby ängar i Kristianstads kommun

Uppgifter om naturreservatet

Namn	Hovby ängar
Kommun	Kristianstad
Socken	Norra Åsum
Gränser	Området är markerat med punktstreckad linje på bifogad karta (bilaga 1)
Fastigheter	Enligt förteckning (bilaga 2)
Läge	Ca 1 mil söder om Kristianstad, längs Hammarsjöns västra sida
Kartblad	Topografiska kartan: Kristianstad 3D SO och Karlshamn 3E SV Ekonomiska kartan: 3D 0j Gärds Köpinge (033 09) 3D 1j Norra Åsum (033 19) 3E 0a Horna (034 00) 3E 1a Rinkaby (034 10)
Koordinater	Ö: 140000 N: 620615 (RT90 2,5 gon V)
Naturgeografisk region	Nr 7: Skånes sediment- och horstområden
Natura 2000-områden	
Fågeldirektivet	SE0420145 Hammarsjöområdet
Habitatdirektivet	SE0420256 Björkhäll SE0420255 Gamlegården SE0420309 Hammarsjön SE0420307 Helge å
Regleringsföretag mm	Nedre Helgeåns regleringsföretag av år 1936. Hovby –Vångabäcks dikningsföretag av år 1930 Nedre Helgeåns Fiskevårdsområde (Helgeån)
Areal	ca 847 ha, varav ca 490 ha vatten (Hammarsjön).
Förvaltare	Länsstyrelsen i Skåne län

Länsstyrelsens beslut

Med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken förklarar Länsstyrelsen det område som utmärkts med kraftig punktstreckad linje på bifogade karta (bilaga 1) som naturreservat.

För att trygga syftet med naturreservatet skall de föreskrifter gälla, som anges nedan med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken.

Syftet med reservatet

Syftet med reservatet är att

- bevara och utveckla välhävdade strandbetesmarker och slåtterängar med lång hävdkontinuitet, av betydelse för flera hävdberoende, hotade och hänsynskrävande djur- och växtarter, präglad av Helgeåns och Hammarsjöns vattenståndsfuktuationer
- bevara och utveckla bladvass- och videområden, sumpskogsmiljöer samt sjömiljöer med olika växt- och djurarter som är beroende av dessa naturtyper
- bevara och utveckla ett våtmarksområde av internationell betydelse.

Föreskrifter

A. Föreskrifter med stöd av 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom reservatet.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet **att**

1. uppföra byggnad eller annan anläggning,
2. vidtaga åtgärder som förändrar områdets topografi och ytförhållanden eller landskapets allmänna karaktär såsom att plöja, gräva, schakta, muddra, fylla ut, dämma, invalla, bedriva husbehovstäkt eller anlägga brygga,
3. omföra hagmark eller ängsmark till åker eller kultiverad betesmark,
4. avverka träd och buskar, samt avverka eller bortföra död ved från skogen i norra delen av reservatsområdet (se skrafferat område på karta, bilaga 1,

5. plantera eller så buskar, lövträd, barrträd eller för området främmande växtarter eller sätta ut för området främmande djurarter,
6. bedriva jakt på våtmarksfåglar inom fastighet som tillhör staten eller Kristianstads kommun,
7. uppföra vilthägn,
8. dra fram luftledning,
9. bedriva stödutfodring, utom på platser som överenskommits med reservatsförvaltaren, när detta sker i samband med övergångsutfodring vid betessläpp och inställning.

Vidare är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd

10. bedriva vasstäkt,
11. hålla djur i betesfällorna under perioden 1 december – 25 april,
12. gödsla eller tillföra gödselmedel, jordförbättringsmedel eller kemiska bekämpningsmedel,
13. bedriva energiskogs- eller sticklingsodling på befintliga åkrar.

B. Föreskrifter med stöd av 7 kap 6 § miljöbalken om markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång.

För att tillgodose syftet med reservatet förpliktas markägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla att följande anordningar och åtgärder vidtas inom reservatet

1. röjning, gallring och avverkning av träd och buskar samt behandling av gräsvegetation (tuvtåtel, starr, bladvass mm) genom slaghackning, fräsning eller bränning inom betes- och slåttermark, så som närmare anges i fastställd skötselplan,
2. skötsel av betesmarker innefattande årlig betesdrift, uppsättande och underhåll av stängsel och vattningsanordningar enligt fastställd skötselplan,
3. skötsel av slåttermark innefattande slåtter samt borttagning av gräset,
4. utmärkning av och upplysning om reservatet,

5. utförande och underhåll av anläggningar och anordningar för allmänhetens tillgänglighet enligt fastställd skötselplan,
6. uppföljning av områdets skötsel och miljöövervakning.

C. Ordningsföreskrifter med stöd av 7 kap 30 § miljöbalken.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet **att**

1. gräva, borttaga, täcka över, borra, mejsla, måla eller på annat sätt skada block, stennurar, levande eller döda träd, buskar och stubbar,
2. göra upp eld,
3. rida,
4. tälta eller ställa upp husvagn, campingbil eller motsvarande,
5. anbringa tavla, plakat, affisch, skylt, inskrift, snitsel, inskrift eller därmed jämförlig anordning, med undantag av att anbringa informations- och reservatskyltar samt gränsmarkeringar, märka ut båtled genom sjön, sätta ut sjömärke samt placera ut markering/snitsel i samband med träning av hundar för eftersök,
6. på ett störande sätt använda radio, musikinstrument eller annan ljudanläggning,
7. anordna båtplats.

Vidare är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd

8. fånga eller samla in insekter eller andra djur, eller på annat sätt avsiktligt störa djurlivet,
9. anordna militära övningar, tävlingar, läger- eller annan övningsverksamhet.

Undantag från föreskrifter

Föreskrifterna under A skall inte utgöra hinder för åtgärder

- i samband med skötsel av området samt anordnande av information och tillgänglighet i området i enlighet med av Länsstyrelsen fastställd skötselplan,
- för drift och underhåll av vid tidpunkten för detta beslut befintliga ledningar,

- för nyttjande av bevattningsdiken och andra befintliga bevattningsanordningar på fastigheterna, samt nyttjande, underhåll och utbyte av el- och vattenledningar i anslutning till dessa. (Reservatskarta, bilaga 1),
- att rensa befintliga diken, under förutsättning att rensningen sker på ett sätt som minimerar skadorna på kringliggande mark, att rensningsmassor jämnas ut, att rensning så långt möjligt bör undvikas under fåglarnas häckningstid (mars-juni) samt att rensningen föregås av ett samråd med reservatsförvaltaren,
- för Nedre Helgeåns regleringsföretag att utföra de muddringar och rensningar i Hammarsjön som kan krävas enligt företagets åligganden genom förrättning under förutsättning att åtgärderna sker på ett sätt som minimerar skadorna och dessa undviks under fåglarnas häckningstid (mars-juni) samt att åtgärderna föregås av ett samråd med reservatsförvaltaren,
- för underhåll av vägar,
- för Kristianstads kommun att, efter godkännande av Länsstyrelsen, etablera grundvattentäkter och utföra ledningsdragningar som krävs för Kristianstads kommuns framtida vattenförsörjning,
- för Kristianstads kommun att, efter godkännande av Länsstyrelsen, utföra fortsatt vassröjning och annan skötsel enligt åtaganden redovisade i Koncessionsnämnden för miljöskydds beslut 1981-04-28.

Utan hinder av föreskriften A1 får, efter Länsstyrelsens tillstånd, byggnad eller annan anläggning uppföras för jordbrukets behov.

Vad i föreskriften A 4 anges om avverkning gäller ej inom fastigheten Hovby 50:6, där genom plockhuggning vedfång till husbehov för en enfamiljsfastighet är tillåten.

Vad i föreskriften A2 anges om plöjning, samt föreskriften A 13, gäller ej de ytor eller platser som anges som åker/träda på bilagda karta (bilaga 1).

Föreskrifterna under C skall inte utgöra hinder

- för åtgärder i samband med områdets skötsel i enlighet med av Länsstyrelsen fastställd skötselplan.

Föreskriften C 2 skall inte utgöra hinder mot återkommande städning och eldning av uppflutna grenar mm samt uppfluten vass på betes- och slåtterängar efter vinterns översvämningar. Föreskriften C 2 skall inte heller utgöra hinder mot uppläggande och eldande av majbål på traditionell plats på fastigheten Hovby 50:91. Platsen är utmärkt på reservatskarta (bilaga 1).

Föreskriften C 8 skall ej utgöra hinder mot fiske och jakt enligt gällande bestämmelser.

Vidare skall ägare, brukare eller annan nyttjanderättshavare inte omfattas av förbudet i C 3 mot ridning eller i C 7 mot anordnande av båtplats, om det sker på plats som redovisas på bifogade reservatskarta, bilaga 1.

Länsstyrelsen får enligt 7 kap 7 § miljöbalken, om det finns särskilda skäl, lämna dispens från meddelade reservatsföreskrifter.

Beskrivning av området

Reservatet omfattar land- och vattenområden utmed nedre Helgeåns våtmarksområde. Arealen uppgår till 847 ha. I området finns landets största våtmarksområde med betes- och slåtterhävdade inlandsstrandängar och inom våtmarksområdet är Hovby ängar, längs västra sidan av Hammarsjön, det största och ett av de absolut värdefullaste strandängsavsnitten. På gränsen mot Åsum finns delvis igenväxande blöta marker med mer omfattande bladvassar, videbuskar och lövsumpskogar. Ett flertal diken leder vatten genom området och vid Hovby finns ett mindre vattendrag som fortfarande rinner fram naturligt över strandängen.

På strandängarna finns representativa vegetationstyper som tuvtåtelängar, gräslågstarrängar och högstarrängar samt inslag av mer ovanliga typer som tuvstarrängar, kalkfuktängar och kalkrikkärr. Många arter som indikerar betes- eller slåtterhävd under lång tid växer i området såsom slåtterblomma, kärrspira, vildlin, gökblomster, knutnarv, ävjebrodd, darrgräs, kärrkavle, kärrsälting, nålsäv, ängsnycklar, kärrknipprot, samt den rödlistade arten honungsblomster.

De stora arealerna betes- och slåtterhävdade inlandsstrandängar vid Hovby är viktiga livsmiljöer för många fåglar och här häckar bl a flera hotade, hävdberoende vadararter och simänder, t ex rödspov, brushane, sydlig kärrsnäppa och årtä. Vad gäller övrigt djurliv kopplat till reservatets odlingslandskap hörs strandpaddan oregelbundet spela och några rödlistade arter av jordlöpare har påträffats. Inom området finns en skyddsvärd lokal för ovanliga landsnäckor, bl a de mycket sällsynta och rödlistade rikkärrsarterna större agatsnäcka *Cochlicopa nitens* och kalkkärrgrynsnäcka *Vertigo geyeri*.

I de ohävdade, igenväxande våtmarkerna i norr tar al, viden och högväxta gräs över och på gränsen mot Åsum i norr berörs området av en större sammanhängande al-dominerad sumpskog med god tillgång på död ved.

Mellan strandängarna och sjön har större partier med bladvassar brett ut sig. Längs några sträckor finns fortfarande öppna kontakter mellan strandängarna och sjön kvar. Dessa utgör mycket viktiga födosöksområden för områdets häckande vadarfåglar och änder. Under senare år har dessa grundområden också börjat utnyttjas för övernattning av de många tranor som börjat rasta i området under vårflyttningen. I bladvassarna förekommer ibland rödrommen (EU-prioriterad art enligt Fågeldirektivets annex 1). Här häckar även brun kärnhök.

I den grunda slättsjön Hammarsjön växlar leriga bottnar med utbredda fasta sandbottnar och i norr och väster finns också mycket dy. I norr domineras sjön av bladvassar och flytbladsvegetation, dominerad av gul och vit näckros, medan de södra delarna främst utgörs av öppna sjöytor med långskottsvegetation, mer solitära sävruggar samt öppna kontaktzoner mellan sjö och land. Ett tiotal natearter har påträffats i området, bl a gäddnate som är spridd över hela sjön samt trubbnate, grovnate, krusnate, bandnate, spädnate och den rödlistade styvnaten. I sjöns södra delar finns också rikliga förekomster av kransalger, där bl a den i Sverige ovanliga arten *Nitella mycronata* samt den rödlistade *Nitellopsis obtusa* påträffats. Den akut hotade vattenväxten sjönajas, som även är listad i Habitatdirektivets annex 2, har en av landets få kända växtlokaler i södra Hammarsjön. Längs de långgrunda stränderna har bl a de rödlistade arterna klotgräs, flocksvalting och vildris påträffats.

Nedre Helgeåns vattensystem hyser ett stort antal fiskarter och den grunda, vegetationsrika Hammarsjön utgör en av Sveriges artrikaste fisksjöar. I sjön häckar många slättsjöanknutna fågelarter och Hammarsjön utgör en av landets viktigaste häckningslokaler för den rödlistade svarttärnan. Sjön och dess omgivningar är även viktiga rast- och övervintringslokaler för många fåglar, bl a änder, gäss, tranor, vadare och rovfåglar.

Den flacka Kristianstadsslätten karaktäriseras av sedimentära bergarter avsatta under kritatiden. Kritberggrunden vilar direkt på urberg. De jordarter som överlagrar kritberggrunden är huvudsakligen avsatta under eller efter senaste istiden. Ytjordarterna inom reservatet domineras av sand. Inom begränsade delar finns det svämmediment bestående av lera-finmo. Nedanför Björkhäll sker utströmning av grundvatten och här har utvecklats ett värdefullt rikkärr med omgivande kalkfuktängar.

Ärendets handläggning

Länsstyrelsen har efter samråd med Kristianstads kommun tagit initiativ till reservatsbildningen. Dokumentation samt förslag till reservatsbeslut och skötselplan har på uppdrag av Länsstyrelsen i Skåne län utarbetats av naturvårdskonsult Elisabet Wallsten.

Markägare, övriga kända sakägare och berörda myndigheter har förelagts att inkomma med erinringar mot förslaget.

Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Sveriges geologiska undersökning och kommunen har tillstyrkt reservatsbildningen. Kommunen har dock önskat ett par tillägg avseende undantag från föreskrifterna för att eventuellt kunna anlägga framtida vattentäkter på västra sidan av Hammarsjön samt fortsätta med vassröjning i sjön.

Under beredningen av ärendet har allmänt informationsmöte genomförts med berörda markägare och övriga sakägare vid två tillfällen. Därutöver har även underhandsdiskussioner förts med flera av de berörda markägarna. Inför det andra markägarmötet, våren 2007, upprättades en sammanställning av inkomna remissvar, som tillsammans med ett reviderat förslag till reservatsbeslut och skötselplan skickades ut inför mötet. Sammanställningen av remissvar och Länsstyrelsens bemötanden redovisas i bilaga 4. I samband med detta markägarmöte framkom ytterligare önskemål om kompletteringar, korrigeringar och förtydliganden i handlingarna. Länsstyrelsen har i allt väsentligt tillgodosett dessa önskemål.

Länsstyrelsen gör bedömningen att de inskränkningar som blir följden av föreslagna föreskrifter inte medför sådana inskränkningar i pågående markanvändning att det kan motivera att inträngsersättning skall utgå, med undantag för de begränsningar som föreslås i virkesuttag på fastigheten Hovby 50:6.

Skäl för beslut

Hovby ängar ligger inom nedre Helgeåns våtmarksområde och omfattas av den internationella Ramsar-konventionen för skydd och bevarande av våtmarker och utgör i vissa delar ett Natura 2000-område enligt rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter – habitatdirektivet - (SE0420256 Björkhäll, SE0420255 Gamlegården, SE0420309 Hammarsjön, SE0420307 Helge å) och rådets direktiv 79/409/EEG av den 2 april 1979 om bevarande av vilda fåglar - fågeldirektivet - (SE0420145 Hammarsjöområdet), samt ingår i riksintresse för naturvården (N64 Helgeåns nedre lopp). En mindre del om-

fattas av nationella Myrskyddsplanen. Hela området omfattas av den nationella bevarandeplanen för odlingslandskapet. Hammarsjön med Helgeå utgör ett nationellt särskilt värdefullt vattendrag. I skogsstyrelsens inventeringar har ett sump-skogsobjekt pekats ut. Området omfattas också av Länsstyrelsens natur- och kulturmiljövårdsprogram (obj 50 i Kristianstads kommun, Hammarsjön) respektive Kristianstads kommuns förslag till naturvårdsplan.

I *Handlingsprogram för Naturvård i Kristianstads Vattenrike 2004-2006*, vilket utarbetats i samarbete mellan Länsstyrelsen i Skåne län och Kristianstads kommun, har västra sidan av Hammarsjön givits hög prioritet beträffande säkerställande och skydd.

Hovby ängar och västra delen av Hammarsjön har stora zoologiska och botaniska värden. Utmärkande är förekomsten av relativt stora arealer av ogödslade betes- och slätterhävdade strandängar som regelbundet översvämmas samt torrare betes- och slätterhävdade gräsmarker.

Variationen av naturtyper med hävdade fuktiga till torra fodermarker, med inslag av kalkfuktängar, bladvassområden, igenväxningsområden och sjöytor, har bidragit till en rik biologisk mångfald av fåglar, insekter och andra djurgrupper samt kärlväxter. Landformerna, de årliga vattenståndsvariationerna och förekomsten av låglänta utströmningsområden gör att området har ett stort naturgeografiskt, geologiskt och hydrogeologiskt värde.

Området är av kulturrehistoriskt värde genom att det utgör Hovby bys ängsmarker med lång hävdkontinuitet.

Det föreslagna naturreservatet är naturskönt.

Av ovan redovisade skäl och med syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer samt för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter bör det angivna området av-sättas som naturreservat.

Länsstyrelsen gör den bedömningen att ordningsföreskrifterna för naturreservatet är av så begränsad omfattning att de inte innebär något allvarligt försvårande av om-rådets utnyttjande i enlighet med vad som annars gäller enligt allemansrätten.

Förordnandet är förenligt med grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenresurser samt med kommunens översiktsplan.

Skötselplan och förvaltning av naturreservatet

Skötselplan

Enligt 3 § förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. skall en skötselplan ingå i varje beslut om bildade av ett naturreservat. Skötselplanen fastställs av Länsstyrelsen i särskilt beslut i samband med reservatsbildningen.

Förvaltning

Länsstyrelsen är förvaltare av naturreservatet. Förvaltningen skall ske med insyn, delaktighet och i nära samråd med markägare, arrendatorer, berörda myndigheter och andra berörda vid förvaltningen.

Naturreservatets gränser skall märkas ut enligt svensk standard (SIS 03 15 22) och Naturvårdsverkets anvisningar.

Detta beslut kan överklagas till regeringen, miljödepartementet, se bilaga 5.

I den slutliga handläggningen av detta ärende deltog landshövding Göran Tunhammar, beslutande, naturvårdsdirektör Camilla Jönsson, naturskyddssektionen, Ola Jönsson, plan- och bostadssektionen, Jonas Söderstjerna, rättssektionen och Anders Larsson, miljöavdelningen, föredragande.

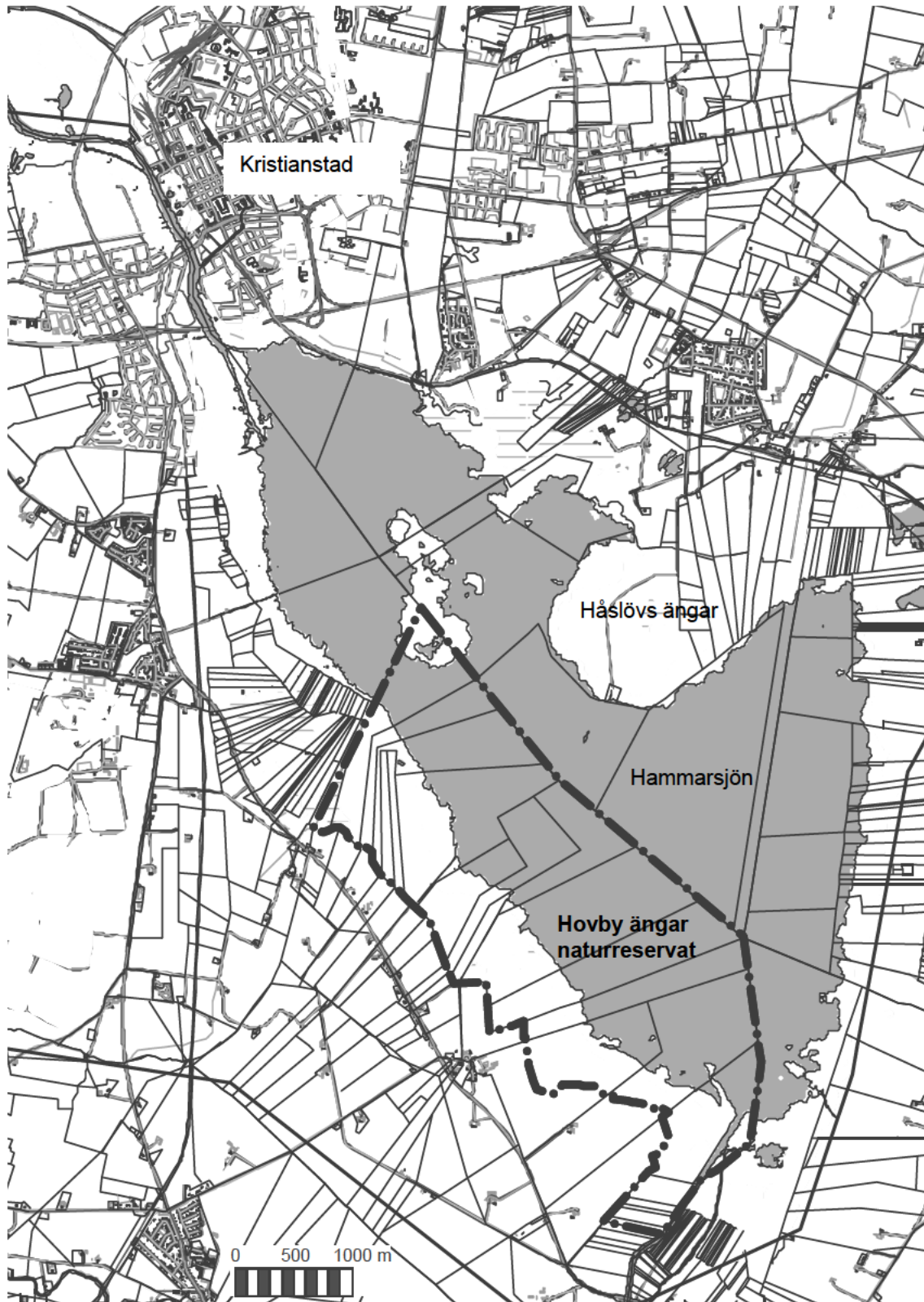

Göran Tunhammar

Anders Larsson

Bilagor

- 1 Kartor med reservatets avgränsning, ytor som utgör åker/träda eller yta där plockhuggning godtas, samt båtplatser och pumpar vid tillfället för reservatsbildningen
- 2 Förteckning över fastigheter, mark- och anläggningssamfälligheter samt dikningsföretag
- 3 Fastighetskarta
- 4 Sammanställning av remissvar samt bemötanden
- 5 Hur man överklagar

Hovby ängar, reservatskarta (översikt)

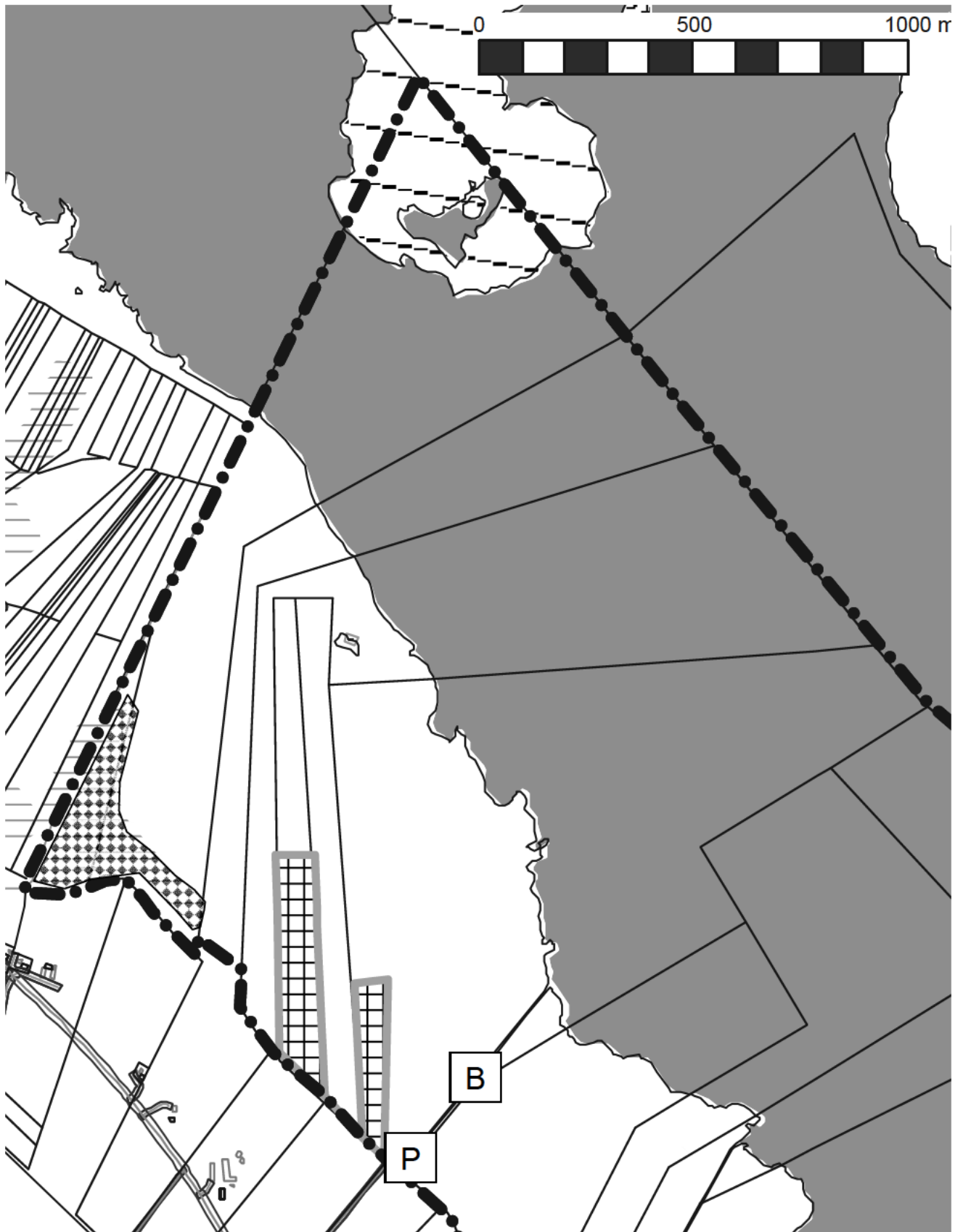

2007-10-24

Hovby ängar, reservatskarta (norra delen)

- med gräns för reservatet och ytor som utgör åker/träda (öppet rutnätsmarkerade) eller skog (svart-vit rutnätsmarkerade), samt båtplatser och pumpar vid tillfället för reservatsbildning.

B = båtplats P = pump för jordbruksbevattning

2007-10-24

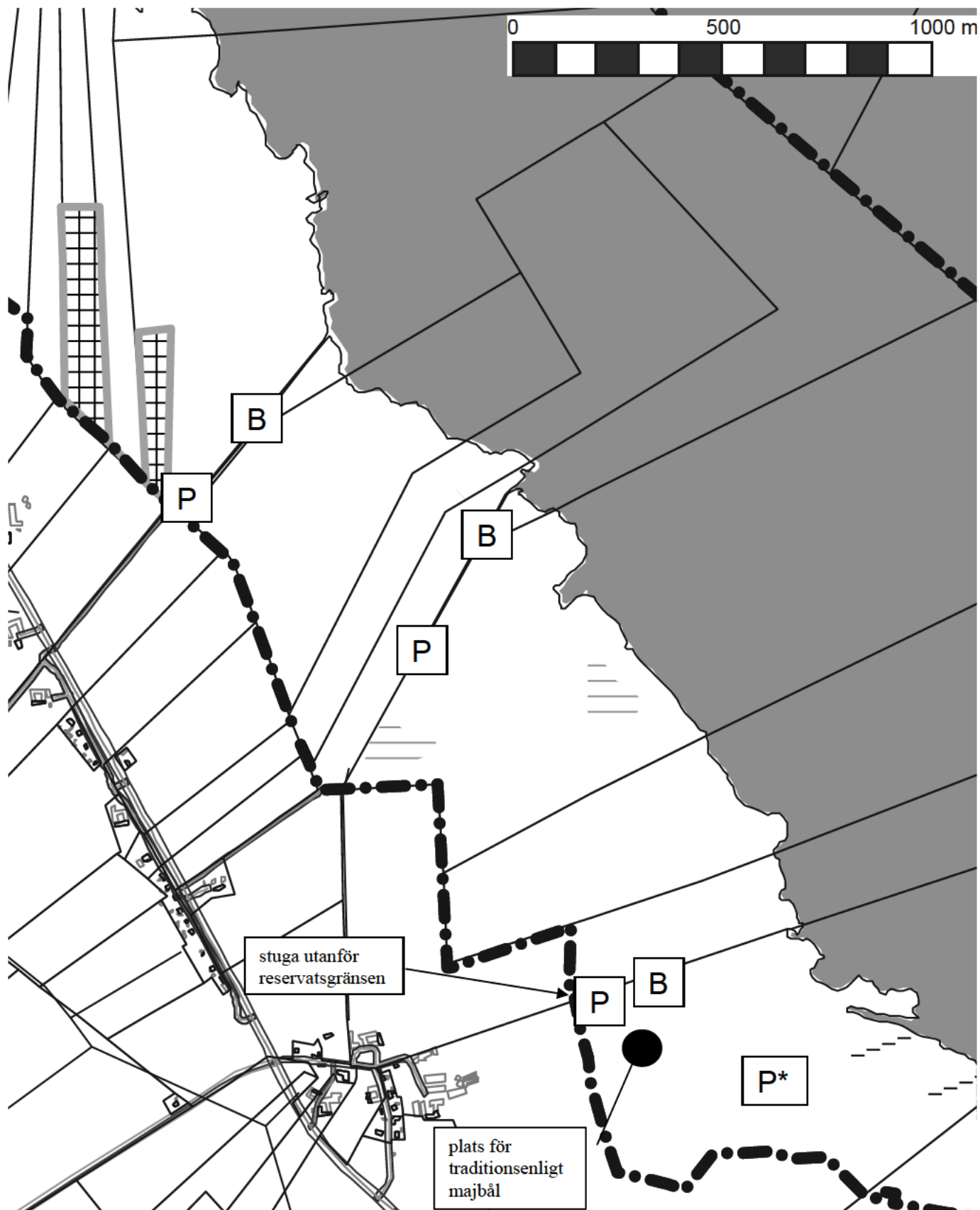
Hovby ängar, reservatskarta (mellersta delen)

- med gräns för reservatet och ytor som utgör åker/träda (öppet rutnätsmarkerade) vid tillfället för reservatsbildning samt båtplats och pump vid tillfället för reservatsbildning..

B = båtplats

P = pump för jordbruksbevattning

P* = invallningspump

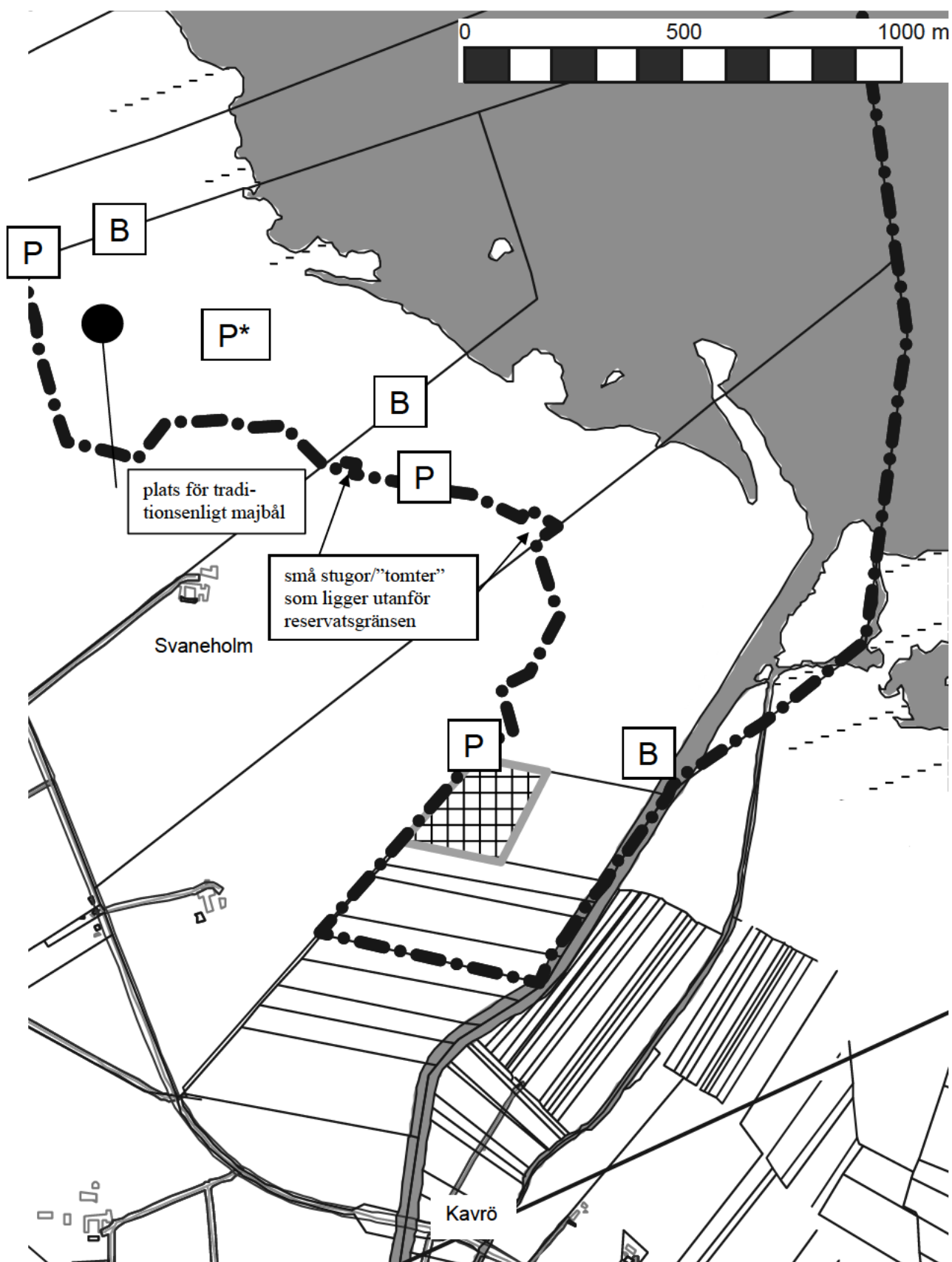

2007-10-24

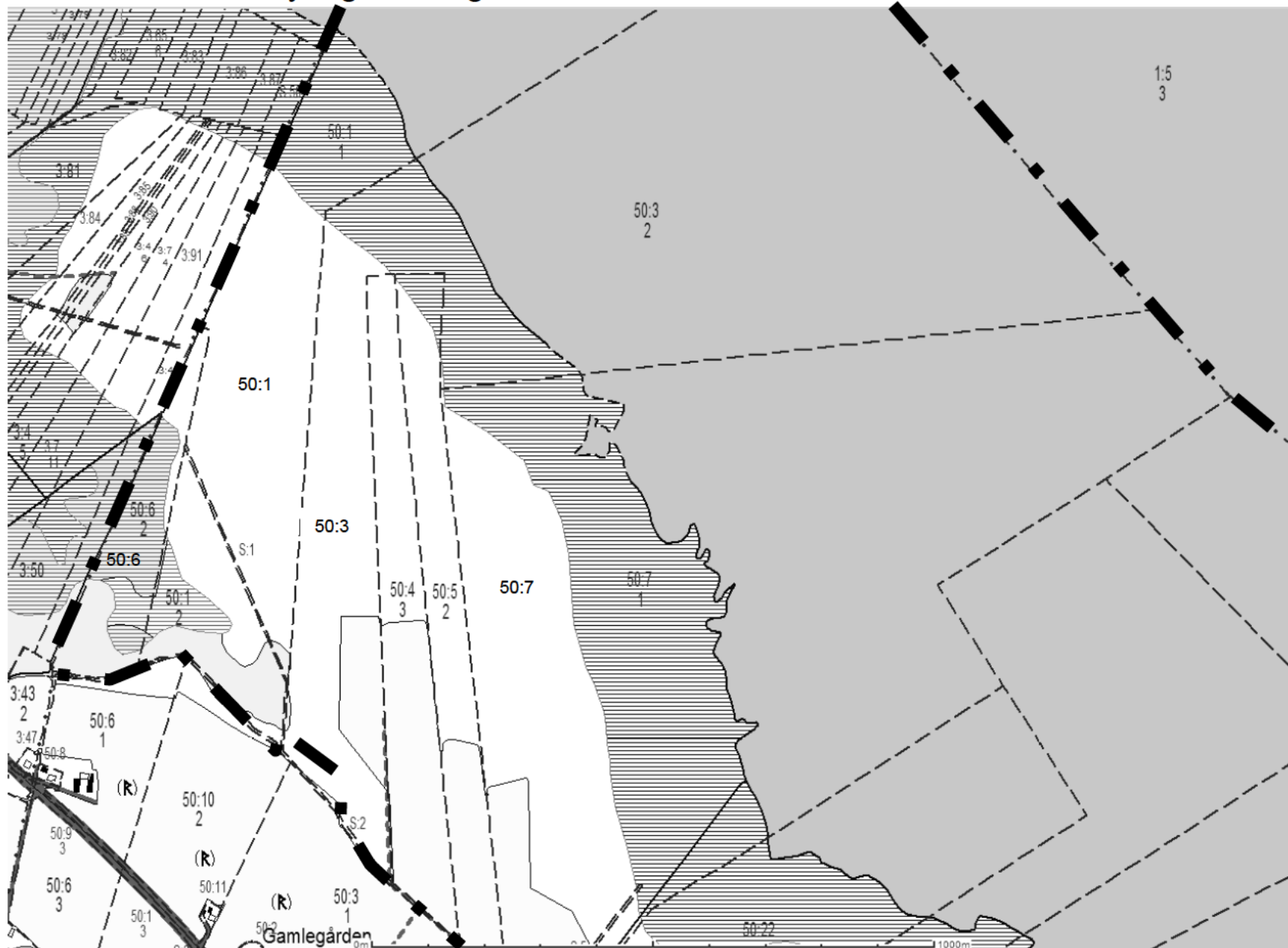
Hovby ängar, reservatskarta (södra delen)

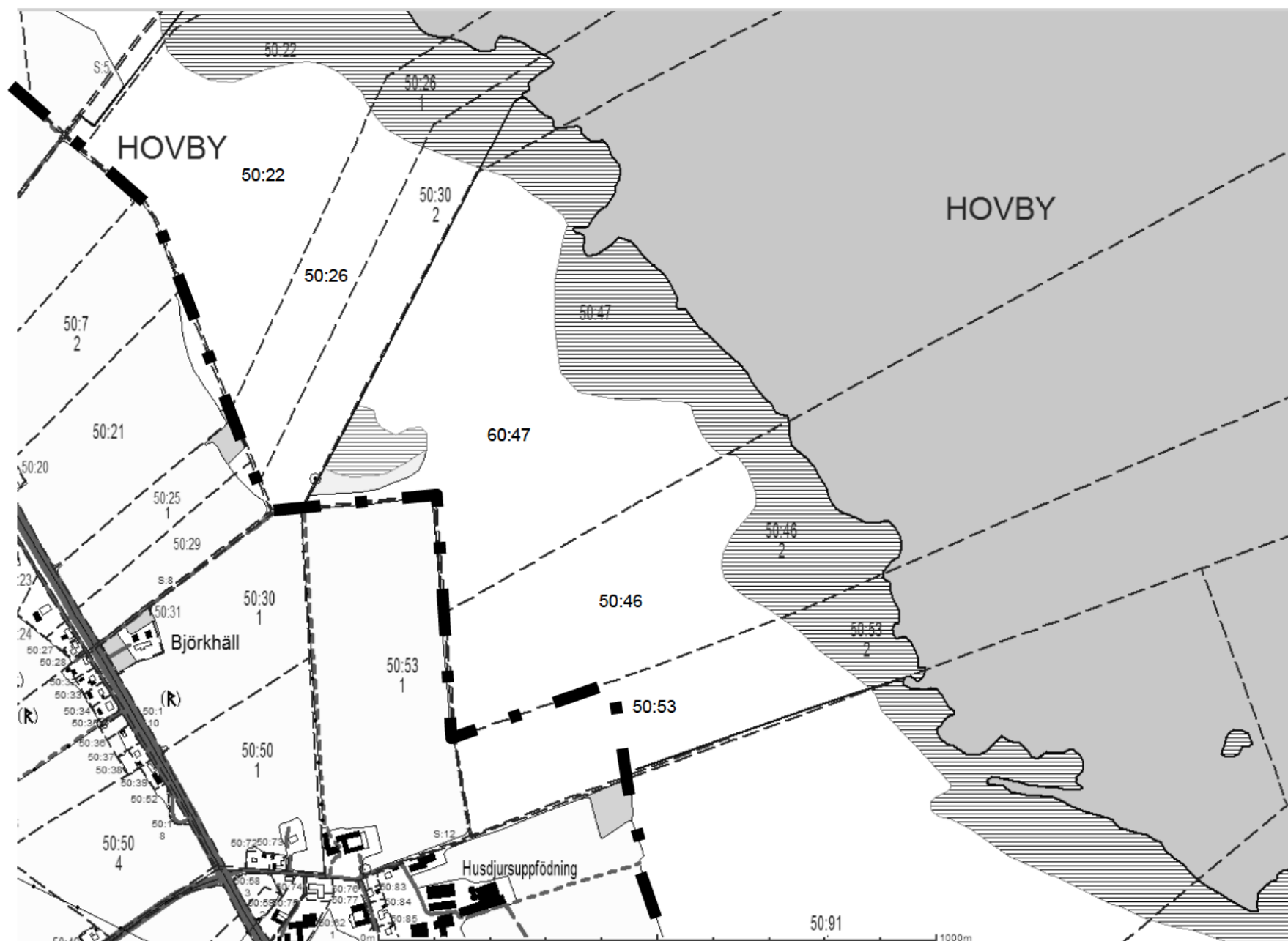
- med gräns för reservatet samt ytor som utgör åker/träda (öppet rutnätsmarkerade) vid tillfället för reservatsbildning.

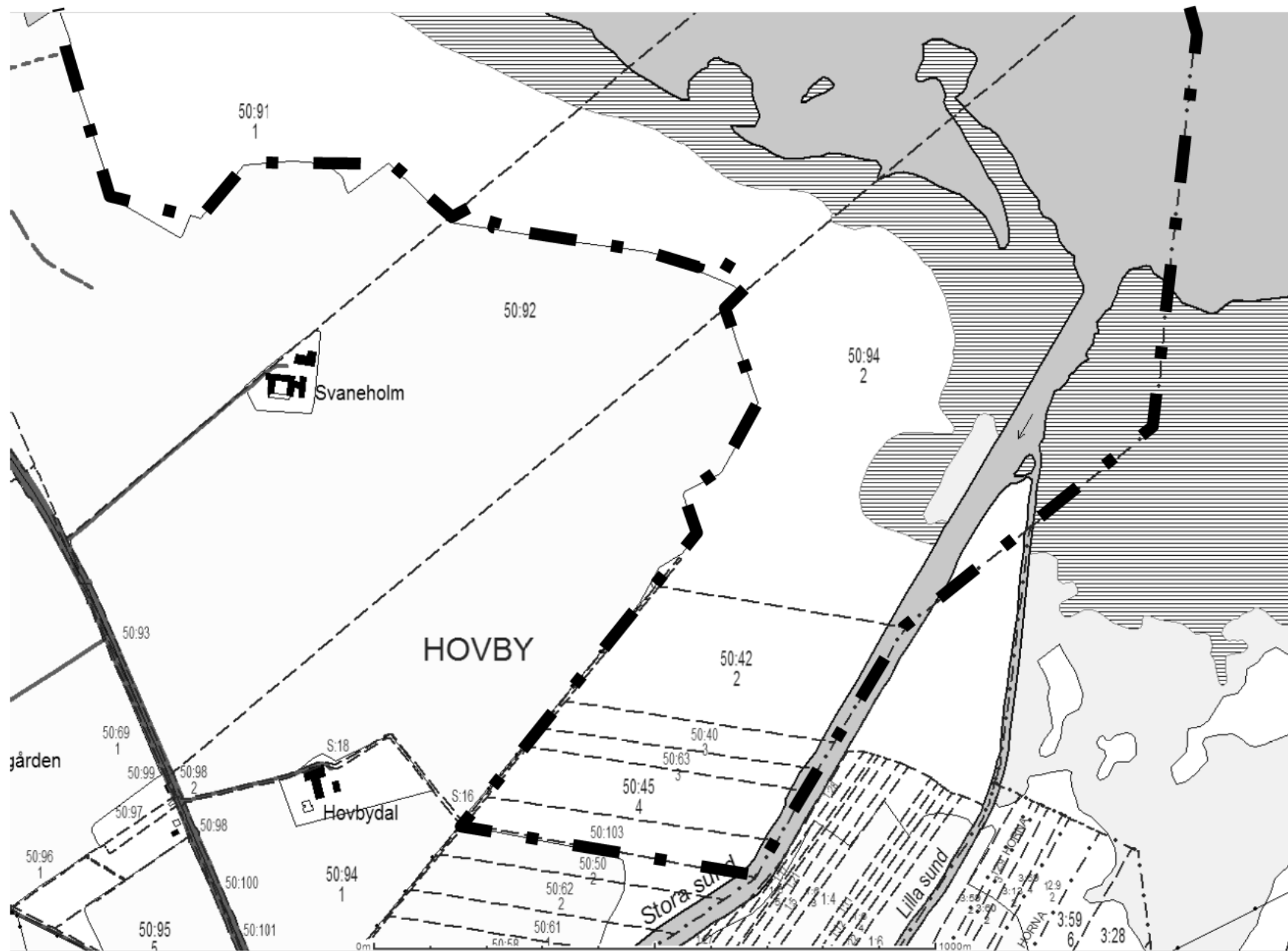
B = båtplats P = pump för jordbruksbevattning P* = invallningspump

Naturreservatet Hovby ängar – fastighetskarta

2007-11-02

511-34605-04
1290-225

Vår referens

Enl sändlista

Miljöavdelningen

Anders Larsson

040/044- 25 22 83

Rättelse av skrivfel jämlikt 26 § förvaltningslagen

I Undantag från föreskrifter anges att ”Vad i föreskriften A 2 anges om plöjning, samt föreskriften A 13, gäller ej de ytor eller platser som anges som åker/träda på bilagda karta (bilaga 1)”.

A 13 skall vara A 12.

Rättelsen är införd i Länsstyrelsens beslut 2007-10-24. Kopia av aktuell sida bifogas för kännedom.

Anders Larsson

Sändlista

Se reservatsbeslutet

Kopia till

Akten